

Com hem comentat adés, una de les principals virtuts del llibre és aglutinar per primera vegada l'estudi de la sodomia a escala imperial, tenint en compte tant els territoris ibèrics com les seues colònies; això no obstant, trobem a faltar les terres europees de la Monarquia Hispànica: els Països Baixos —estudiats recentment en diverses publicacions per Jonas Roelens— i la península italiana, espai privilegiat per la seua abundant documentació i molt interessant pel que fa als estereotips que circulaven per tot el continent sobre la popularitat dels actes sodomítics entre els seus habitants.

A més a més, l'increïble abast territorial no és l'únic atractiu de l'obra, sinó també la diversitat de metodologies i d'enfocaments. Els tretze autors componen una música coral on els instruments procedeixen de moltes branques historiogràfiques, des de la microhistòria a la història de la justícia i la criminalitat, passant per la història cultural, la història de gènere, la història de la sexualitat i la història social. Les partitures —les fonts— no són menys variades, atés que no només es reexaminen processos

judicials i altres causes penals que, tot i no guardar relació directa amb els comportaments contra natura, han permès conèixer millor eixes realitats i els imaginaris al seu voltant, sinó que també es posen sobre la taula tractats, actes sinodals, correspondència i diverses tipologies documentals inquisitorials.

Nefando imperio, en conclusió, és una aportació necessària i pionera al seu àmbit, destacant per la seua versatilitat i interdisciplinarietat, i que inicia una trajectòria que als anys vinents haurà de ser continuada tant pels mateixos coordinadors com per d'altres interessats en connectar territoris i històries comuns de repressió i dissidència. Fa pocs mesos ha vist la llum la *Historia de la homosexualidad masculina en España* coordinada per Francisco Vázquez García —a la qual seguirà en breu la seua contrapart dedicada a les dones—, reflex de la vitalitat d'aquesta línia d'estudis que mostra no sols la vigència del tema i l'interés que suscita a la societat, sinó també, des del punt de vista acadèmic, les seues enormes possibilitats per a conèixer millor la sexualitat nefanda al passat —i, per extensió, a nosaltres mateixos al present.

Ortells Miralles, Salvador (ed.); Josep Palàcios. *Home de lletres* (amb il·lustracions de Manuel Boix). València, Institució Alfons el Magnànim – Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació, 2025, 288 pàgines.
ISBN: 978-84-1156-110-5

José Martínez Tormo

El 13 de juny de 2024 se celebrava a l'Espai Joan Fuster de Sueca la jornada «Josep Palàcios, home de lletres», organitzada per la Càtedra Joan Fuster, la Institució Alfons el Magnànim i l'Ajuntament de Sueca. Una jornada a tall d'homenatge a l'autor que, malgrat no ser-hi present físicament, ho va ser en tots els vessants personals i professionals, i que va comptar amb l'anàlisi de diverses persones, proce-

dents no solament de l'acadèmia, que coneixien molt bé l'obra i vida de l'escriptor i editor suecà.

No és fàcil qualificar la figura de Josep Palàcios Martínez (Sueca, 1938–2025), ja que en ell es barregen (o, millor dit, es combinen) diferents perfils professio-

nals. En ell trobem l'escriptor que ho va ser de poesia, narrativa i també d'assaig; però també trobem el traductor, l'editor, el tipògraf i el bibliòfil. La persona de Palàcios, és clar, estava íntimament lligada al llibre. I era inevitable, en aquest sentit, que totes les aportacions realitzades en aquella jornada de 2024 trobaren la llum en format de llibre com a primera pedra dels estudis al voltant del polifacètic escriptor. Així, aquest volum, a cura de Salvador Ortells i publicat per la Institució Alfons el Magnànim de la Diputació de València, recull les aportacions de les persones que van participar en aquella jornada, més altres textos que complementen la radiografia de la seua vida i obra.

A través dels diversos textos ens trobem amb un Josep Palàcios provenient d'una família dedicada al cultiu de la terra que, amb només dènou anys, guanyava la Flor Natural en les II Justes Literàries de Sueca i que l'any següent obtenia el premi València de literatura, en la modalitat de poesia, amb el llibre *Les quatre estacions*, publicat l'any següent per la mateixa Diputació de València. Una primera carrera literària intensa i brillant que li va permetre iniciar una relació fecunda amb Joan Fuster, que li va obrir l'oportunitat de traduir els seus llibres al castellà i que li procurà contactes amb empreses editorials que li encomanarien altres tasques, tant de traducció com d'edició.

Com a editor destaca l'obra, feta conjuntament amb Manuel Boix i l'impressor Vicent Soler, del *Tirant lo Blanc* (1979-1986), una obra en quatre volums que ha esdevingut una referència bibliogràfica, no només en territori valencià, per la seua sublim execució editorial. Això és perquè, entre altres motius, aquesta obra consolida la relació de Palàcios amb un Manuel Boix que havia conegut de manera casual a la impremta Palàcios només un parell d'anys abans i que esdevindria, en paraules d'Antoni Furió, la seua segona epifania (la primera seria conèixer Joan Fuster) i el retrobament amb la literatura, amb l'inici d'una col·laboració fecunda en què artista i escriptor conformarien un tàndem imprescindible en la configuració de futurs catàlegs i llibres amb una exquisida cura editorial.

El recull de textos de *Josep Palàcios. Home de lletres* també ens permet aproximar-nos a la creació literària palatina, en la qual destaca sobre manera l'obra *Alfabet*

bet terminal. La seua obra es caracteritza, ens ho diuen els experts que participen en el volum, per una literatura en què res és definitiu, en què tot és provisional (i les diferents versions d'*Alfabet* en són un exemple) i que Palàcios corregeix i revisa insistentment de manera infinita. Palàcios atribuïa a l'escriptura, en paraules de Maria Dacsà, dues funcions: la capacitat destructiva d'altres textos i la capacitat reproductiva que ha copiat clàssics versionant-los. Però és que Palàcios pretenia que la persona que llegira els seus textos participara activament en la construcció del llibre, actuant, com diu Jaume C. Pons, com un escriptor-estímul, com un autor que, en llegir-lo, incentiva, inclina, convida a crear, amb el que donen ganes de llegir i, alhora, ganes d'escriure. Però en la literatura de Palàcios està ben present el seu perfil editor; ens ho recorda Joan Todó quan menciona com l'escriptor pensava el llibre sencer i no tan sols el text, posant cura en el títol, el colofó, les cobertes i el lloc, i dedicant una atenció especial als paratextos, intentant atraure el lector i lectora a aquells textos tradicionalment considerats complementaris i als quals la majoria de persones no prestem gaire atenció. I és que, en paraules de Joan Todó, l'univers literari de Palàcios es basa en la literatura que tracta sobre les mateixes lletres, però apal·lant sempre a un lector futur.

Un dels grans valors del llibre que ens ocupa és la seua visió coral i multidisciplinària. Deu autors i autores, provinents de diversos espais geogràfics i acadèmics, conformen un conjunt de deu textos que s'acosten a la vida i obra de Josep Palàcios. Així, se n'ocupen del seu perfil personal i professional Antoni Furió, Francesca Cerdà, Martí Domínguez i Abel Guarinos; del seu univers literari Joan Todó, Jaume C. Pons i Salvador Ortells; i de la seua obra, especialment *Alfabet* i *Alfabet terminal*, Maria Dacsà i Adrià Pujol. Uns textos que comptem amb el pròleg de Salvador Ortells i Carme Gregori, responsables de la jornada original celebrada l'any 2024. Aquests textos es complementen finalment amb un catàleg de l'obra de Josep Palàcios a cura d'Antoni Furió que n'actualitza un que va fer ell mateix en 1988, si bé en aquest cas centrat únicament en la producció literària i deixant de costat la producció editorial.

Déiem que la jornada, i per tant aquest llibre que ens ocupa, era un homenatge a l'escriptor de Sueca, amb informació i estudis sobre la seua persona i la seua obra, però aquest homenatge no podia deixar de banda el perfil d'editor de Josep Palàcios. D'aquesta manera, el llibre, maquetat per Pep Aranda amb la col·laboració d'Abel Guarinos, fa un homenatge a les edicions que el mateix Palàcios va coordinar en vida; així, per exemple, és fàcil veure en el disseny del volum la inspiració de la col·lecció «Fonts històriques valencianes» que el mateix Palàcios va dissenyar per a Publicacions de la Universitat de València.

Però l'homenatge no es queda ací, ja que els textos s'acompanyen d'un ampli conjunt d'il·lustracions cedides per Manuel Boix per a l'ocasió. Imatges de la seua obra individual (i de l'obra compartida amb Palàcios) que insisteixen en la relació Palàcios-Boix que es troba en l'origen de diverses creacions i llibres i en projectes editorials dels que qualsevol bibliòfil voldria tindre entre les prestatgeries de la seua col·lecció, i que completen aquesta singular remembrança estètica. La part gràfica del llibre es completa amb algunes fotografies del sempre hermètic i poc fotografiat Palàcios, una cir-

cumstància que, per això mateix, aporta un valor documental afegit al volum.

El 20 d'abril de 2025, mentre es treballava en el llibre, Josep Palàcios va faltar a la seua localitat natal. Com passa prou sovint, el reconeixement comença amb la desaparició. Però, tot i que ens trobem davant un autor clarament invisibilitzat (probablement també pel seu hermetisme i la poca afició a la projecció social), aquest llibre ens mostra que abans que morira ja hi havia un reconeixement a la seua obra i a la seua tasca literària i professional, i oportunament es va treballar perquè el mateix Palàcios en fora conscient. Pot ser que aquest llibre, més enllà d'algunes publicacions i estudis certament dispersos, pose un poc d'ordre i actue, no només com a primera referència bàsica, sinó també com a incentiu per a estudiar i aprofundir en la persona i obra de Josep Palàcios. Ens trobem, en definitiva, davant un llibre-homenatge que pretén ser, com el seu homenatjat, un llibre-estímul, un llibre que ens esperone a llegir Josep Palàcios i, alhora, ens done ganes d'investigar i d'escriure sobre ell; un text que estiga en constant escriptura i revisió i que interpel·le no només a un lector futur, sinó a futurs descobridors i investigadors de la seua obra.

Gisbert, Susana, *Exercir la justícia amb perspectiva de gènere*, Institució Alfons el Magnànim, Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació, 2026, 161 pàgines. ISBN: 978-84-1156-069-6

Agustín Zaragoza Granell
Professor de Filosofia i Agent d'Igualtat

L'imperatiu de la mirada: la pedagogia jurídica de Susana Gisbert contra l'oblit i el biaix

Dins del panorama bibliogràfic actual sobre el feminisme i el dret, l'obra de Susana Gisbert, *Exercir la justícia amb perspectiva de gènere* s'erigeix com una peça fonamental de l'assaig jurídic contemporani. Gisbert, fiscal especialista

en violència de gènere i veu imprescindible en el debat públic valencià, aconsegueix en aquest volum una fita complexa: traduir l'hermètica litúrgia jurídica a